

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrlet 65 kr. — Naročnina se pošilja upravništva v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Doležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadna vrstica, če se natisne enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slovenščina pa e. kr. okrajao sodišče v Gornji Radgoni.

(Interpelacija poslanca dr. Gregorčca, po stenografnem zapisniku.)

Večkrti že je pravosodna uprava v tej visokej zbornici določno izjavila, da hoče vsako kršenje sedaj veljavnih zakonov in odredb pravosodnega ministerstva gledé na rabljenje v deželi navadnih jezikov pri dotičnih sodiščih zavrniti in utemeljene pritožbe uslišati; toda navajajo se naj vselej le »konkretni« t. j. posamezni, stvarni slučajji prestopkov. To hočemo storiti v naslednjem!

Odredba visokega pravosodnega ministerstva z dne 18. aprila 1882, št. 20513 ex 1881 ukazuje sodiščem okrožnosodnega okoliša celjskega v vojvodstvu Štajarskem »strogo« držati se določeb, ki se nahajajo v odredbah pravosodnega ministerstva z dne 15. sušca 1862, št. 865, 20. oktobra 1866, št. 1861 in 5. sept. 1867, št. 8636, in sicer brez ozira na to, zna-li slovenska stranka nemški ali ne. Vsled tega bi se morale 1. slovenske vloge ne samo vsprejemati, ampak tudi reševati slovenski, 2. dotični zapisniki s slovenskimi strankami pisati tudi slovenski, in 3. prirediti slovenske tiskovine pa tudi rabiti. Ali to se zmiraj še — ne godi.

C. kr. okrajno sodišče gornjeradgonsko ima skoraj izključno opravljati s samo slovenskimi strankami. Vkljub temu nima do sedaj še nobenih slovenskih tiskovin, rabi samo nemške tiskovine in nemške litografovane blankete; nikoli ne razpošilja v kazenskih rečéh slovenskih pozivnic ter ne zapisuje zapisnikov nikoli slovenski.

Dne 22. septembra 1894, št. 2569 je ondi vložil odvetnik dr. Gorički v ime Jan. Žmavca proti Jakobu Klemenčiču zaradi 50 gold. slovenski pisano bagatelno tožbo. Toda razzodba se je izdala samo nemški dne 9. oktobra 1894, št. 2730. Isti odvetnik je pri e. kr. okrajnem sodišču gornjeradgonskem dne 25. oktobra 1894 v ime Mat. Čagrana proti Jak. Tislerju vložil slovensko kazensko ovadbo. Dotična pozivnica, razpravni zapisnik in tudi razzodba z dne 6. novembra 1894, št. 173 so pa le nemški.

Podobno poročé se od drugih e. kr. okrajnih sodišč v okrožnosodnem okolišu celjskem na Štajarskem. Podpisani torej vprašamo Nja ekscelenco pravosodnega ministra:

1. Hoče-li si dati uradbeno poročati o nezakonitostih, ki se godijo pri e. kr. okrajnem sodišču v Gornji Radgoni;

2. ukreniti, da se bode na sedaj veljavne zakone in odredbe, ki zadevajo rabo slovenščine pri e. kr. sodiščih, povsodi, kjer je ona v deželi navadni jezik, brez izjemno pazilo in po njih ravnalo?

Na Dunaju, dne 19. decembra 1894.

Dr. Gregorčec in tovariši.

Naše ljudstvo in Amerika.

I. Jedna največjih težav za človeka je nezadovoljnost s svojim stanom. To je notranji črv, ki gloda srce, da ne more uživati one malenkosti sreče ali miru, ki nam ga daje ta solzna dolina. Ni temu kriva revščina, ki obdaje marsikaterega siromaka; večkrat ali sploh edino vzredi se ta črv po glivah, ki prihajajo od zunaj v človeka, in to so govornice o bogastvu brez dela in truda. Takšne govornice so se kakor ptice vspele tam v daljni Ameriki, priletele v Evropo in tukaj zalele v vse dežele, da vznemirjajo ljudstva. Priletele so tudi v našo domovino, poiskale skoraj vsako gorsko zakotje in po svoji navadi razburile ljudi.

Tukaj je poprej kmet v trudu in znoju zadovoljen jedel svoj od Boga mu podeljeni kos kruha; tukaj je delavec z navadno dnino lahko živel, ker je skromno in varčno postopal. Sedaj pa se je vse spreobrnilo. Domača zemlja ne rodi več dosti obilno, cene blagu so vse prenizke, kamo še le dnine in letna plačila delavcem! Po dolarju, ne, po 2—3, celo do pet dolarjev na dan, takšna pšenica cvete v Ameriki, da se človek, hoče ali noče, mora nalezti denarja.

Neumen bi bil vsak, ki more na tem svetu »bogataš« postati, da bi zamudil takšno priložnost. Hladni razum rad pravi, počakajmo, ali je tudi vse res? Ali vroča domišljija iz pohlepnosti vneta prigovarja ter sili: hajdi po zaklad čim preje, da ga drugi pred nami ne vzdignejo. In vstrajna volja pridruži se navadno domišljiji tako, da mora plitev razum prikimati. Sedaj drvijo vsi trije čez drn in strn, čez globoko morje in vroče puščave, da čim prej dosežejo svoj cilj.

Bog pa že od začetka sveta ni dal človeku vzrasti do neba. Kadar koli je videl njega ošabnost ali mogočnost, združeno s pohlepnostjo, vselej mu je prekrizal račun. Tako tudi našim »Amerikancem«. Nekateri so sicer srečno dospeli na zaželjeno mesto, ali — prepozno! »Dolarji«, svetli in obilni, so že skoraj pošli. V svoje začudenje pa so tudi spoznali, da se ti zaslužijo le s težkim delom, kakoršnega doma niso bili vajeni. Toda pri tem jih drugi ovirajo. Niso namreč samo naši »Amerikanci« pohlepni denarja, nego na to kovino ali papir požrešna — in morda potrebna — so še bolj druga ljudstva od vseh delov sveta. Vse polno in preveč je delavcev nakopičeno, pa vsi potrebni kruha in družega. Ne kaže torej drugače, kakor da reče kmet, še pride k njemu po zimi reven delavec prosit dela: delo ti že dam, ali le za hrano, zaslužka sedaj ni! Enako so obrnili lani v severni Ameriki. Preobilno število došlih delavcev razdelili so na tri dele; vsak je delal določeno število ur, da je zaslužil komaj za hrano. Za pričo resnice tega nam je okolnost, da je lansko

leto kaj malo »dolarjev« došlo iz Amerike, pač pa dosti tožeb in »greveng«.

»Bode pa za naprej zopet bolje«, tolažijo se »Amerikanci«. Vendar to upanje zavisno je od toliko okolščin, da se nanje za gotovo ne dá zidati. Premislimo glavni vzrok, ki je v severni Ameriki sploh pomanjšal plačo od dela, ta je preveliko število ljudij, ki se zadnjič za delo kar trgajo. Seveda delavec, prišedši enkrat tako daleč, ne more navadno več nazaj domov, torej se »udinja« in sili. Vsled tega »udinjanja« pa se plača niža in krči. Tudi rudniki, premogokopi in druga ogromna dela navadno le od začetka potrebujejo mnogo delavcev, pozneje jih dosti nadomestujejo stroji. Vidi se, da bode Amerika enkrat zadosti obljudena, potem se ne bo od ondi križem sveta povpraševalo po delavcih in ti »priseljenci« skušali bodo za njih britko resnico: Ljubo doma, kdor ga ima!

Pohorski.

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

Ko je Slomšek l. 1860. ob času misijona ustanovil v Mariboru družbo gospá, izročil je vodstvo družbe Kosarju. Pokojnik ostal je do svoje smrti verni voditelj in dobri oče družbe izvzemši kratka leta, ko je bil dekan na Kozjem. Družbi gospá daroval je Kosar mnogo časa in ljubezni, toda ni trgal vselej sladkega grozdja, katerega je pričakoval, pač pa se mu je čestokrat užalilo lice, kadar je moral pokusiti viniko, katero mu je družba rodila. Vendar bila je njegova ponižna duša zadovoljna in Bogu hvaležna za vsak še tako pičli uspeh. Dobro namreč pomnimo, kako gorečo je pridigal v stolnici, kakor bi bila vsa cerkev polna gospá, katerih večsih še deset ni bilo prisotnih. V njegovo čast moramo tudi reči, da je ves čas vstrajno in s potrpljenjem angelja pobijal v zasebnem razgovarjanju krive nazore gospá, katerih so se napile iz nevernih in liberalnih časnikov, in da je velikodušno prenašal vse njihove slabosti. Vedno jih je opominjal, naj so po izgledu Marijinem v veselih dneh, kakor v žalostnih urah zveste služabnice božje. »Ako bi te utegnil obiskati nebeški angelj in tebi in tvoji rodbini oznaniti samo veselje, in čast in blaženost, ni res, ta čas bi ti, ljuba gospa, rada djala: Jaz sem dekla Gospodova, naj se le vse tako zgodi! Ako bi pa prišel angelj z Oljske gore in bi ti ponujal kupo trpljenja, bi-li tudi tega voljno sprejela ter rekla: Glej, dekla sem Gospodova?«

Že parkrat imenovali smo Kosarja špirituala ali duhovnega voditelja ne le domače škofije nego tudi slovenskega ljudstva sploh. Zdaj nam gre to dokazati.

V spomladi l. 1867 ga vabi krški knezoškof¹⁾ v Celovec, naj ondi vodi v jeseni duhovne vaje za mašnike. »Odkar sem slišal vašo pridigo o zveličanem Kaniziju,²⁾ vedno gojim željo v svojem srcu, naj svojim duhovnikom napravim to veselje, da prav vas povabim za voditelja letošnjih duhovnih vaj. Uslišite gotovo mojo prošnjo in storite meni in mnogoterim svojim prijateljem to veselje.« To povabilo je pač merodajen dokaz, kako je Kosarjeva beseda slovela po vsej slovenski strani.

V jeseni zbralo se je v semeniški kapelici v Celovcu nečuvveno dosti mašnikov k duhovnim vajam. »Moja duša poveljuje Gospoda, in duh moj se je oveselil v Bogu, Izveličarju mojem!« — tako je pozdravil Kosar zbrane duhovnike. »Ne poznam

vrednejših in priličnejših besed, s katerimi bi pričel te duhovne vaje, kakor ravno te besede blažene Device Marije. Resnično, neizvedljiva so pota Gospodova! Premišljevanje teh čudnih božjih naredb namreč vzbuja v tem trenutku v mojem srcu čute svetega čuda in ponižne zahvale, in giblje dušo mojo, da vesela poje »Magnifikat!« — Ko sem pred 25 leti kot neskušen in boječ dijak prvokrat prestopil prag tega semenišča, in ko sem potem cela štiri leta v tej kapelici opravljal svoje pobožnosti, izvajajoč in utrjujoč svoj novi poklic, in ko sem se slednjič pred 21 leti tužnim srcem poslavljaj od te hiše in od mnogih predragih mi prijateljev mojih mladih dnij: Kako bi takrat mogel le slutiti, da za 21 let zopet dojdem v to hišo in to kapelico, ne sicer, da se kakti novinec udeležim duhovnih vaj, dasiravno bil bi jih — to Bog vé — potreben, nego da zdaj sam v tako odličnem zboru duhovnikov, v katerem je zastopana cela stárodavna in slavnoznana škofija, nastopim kot učenik vaš, častivredni bratje, in kot voditelj v previsokem in prevažnem poslu. Resnično, neizvedljiva so pota božja! — In če še končno pomislim, kako prav tisti, ki je bil prvi moj ljubezniv in blag voditelj na potu duhovskega poklica, vaš prečastiti višji pastir namreč, zdaj kliče učenca svojega ter mu izroča tako častni posel, tedaj pač lahko razumete, da se moje srce čudom čudi in da se raduje moja duša ter vesela prepeva: »Poveljuj moja duša Gospoda, . . . ker mi je storil velike reči, ki je mogočen in je sveto njegovo ime;« »ki iz blata dviguje siromaka, da ga posaja med kneze.« — Kakor sta se torej nekdanj s to pesmijo »magnifikat« prepobožno in preveselo pozdravili Marija in Elizabet, prav tako, častivredni bratje, pozdravljam jaz z globoko ganjenim in ljubezni polnim srcem vas v tej uri, ter prosim, da tudi vi mene ljubeznivo in gostoljubno v svoji sredini sprejeti blagovolite. — Ko smo se zdaj prisrčno pozdravili, spodobi se, da se nemudoma lotimo prevažnega dela.

Kosar je vodil eksercicije tako izvrstno in duhovito, da poslušalcev ni le zadovoljil nego tudi iznenadil, in da odlični krški duhovniki še dandanešnji zatrjujejo, da doslej Kosarja še nobeden voditelj duhovnih vaj ni dosegel, a še manje prekosil. Zato pa ga isti knezoškof krški že l. 1870. zopet zove v Celovec za voditelja duhovnih vaj. »Že zopet — tako piše škof — imam prošnjo do vas, preč. gospod dekan, toda z izrečnim pogojem, da mi jo brezobzirno odrečete, če bi vam bila nadležna. Itak lahko pogodite, kaj imam na srcu, ker dobro veste, kako navdušeno in hvaležno je sprejelo moje duhovstvo vaše duhovne vaje l. 1867. Celo suhoparni značaji, katerim bi jaz nikdar ne prisojal take sodbe, rekali so mi naravnost: Če ta pride vodit vaj, moram biti zraven, naj velja, kar drago.«

Kosar sprejme prijazno povabilo, in uspeh njegove besede bil je še večji, kakor pred tremi leti. Krški škof ga potlej še večkrat vabi, toda Kosar iz raznih razlogov, katerih pa tukaj ne moremo razpravljati, njegovim željam ne more več ustreči.

Gospodarske stvari.

Kompóst.

(Dalje.)

Pa ne samo za dušec moramo skrbeti v kompostu. Rastline zahtevajo od zemlje tudi še fosforove kisline in pa kalija in sicer v nekakem razmerju, ki je odvisno od množine dušca in od množine raztopne fosforove kisline in kalija v zemlji, potem pa tudi od zmož-

¹⁾ Valentin Wiery.

²⁾ V St. Andražu l. 1864.